

סימסטר ב', תשפ"ב

מס' קורס: 120.5075

ד"ר עדנה שטרן

ימיות □ החוג לציוויליזציו

edna.j.stern@gmail.com

סחר ימי בממלכה הצלבנית: אתרי חוף וכלי חרס

קורס מספר 120.5075

בקורס זה נסקור את תולדות ממלכת ירושלים הצלבנית, את אתרי החוף העיקריים שנחפרו בתחומי ממלכה ובראשם עיר הנמל ובירת הממלכה הצלבנית השניי □, עכו ואת ממצא כלי החרס (תוך היכרות מעשית עם הכלים). כלי חרס, ובעיקר אלה שנסחרו בדרך הים, ישמשו כמקור להערכת ושיחזור דפוסי רשתות הסחר הימי, הן קצר הטווח והן ארוך הטווח, בתקופה הצלבנית (מאות י"ב-י"ג). נבדוק אילו סוגים של כלי חרס נסחרו בים ונדון בסוגיות של מדוע התפתח סחר משגשג זה וכיצד הועברו כלי החרס בדרך הים. נבחן את מרכזי הייצור של כלים אלה שהתפתחו לאורך חוף הים התיכון, במזרח ובמערב, ואת תפקידם של כלי החרס כמטען משני ברשת הסחר הימי הפורח בפרק זמן זה.

דרישות הקורס

- נוכחות מלאה בשיעורים
- קריאת ביבליוגרפיה והשתתפות פעילה בכיתה
- במהלך הסמסטר, כל סטודנט יבחר נושא לעבודת מחקר, ויקבל הנחיות לביצועה. לקראת סוף הסמסטר, כל סטודנט יציג את תוצאות המחקר שלו בכיתה. לסיום, כתיבת עבודת גמר (כ-10 עמודים).

קביעת הציון

הציון הסופי יקבע תוך שקלול ההשתתפות הפעילה בשיעור, הצגת תוצאות המחקר בכיתה, וציון של עבודת הגמר.

נושאים עיקריים

- מבוא
- רקע היסטורי: ממלכת ירושלים הלטינית וקשריה המסחריים
- אתרים וממצא ארכאולוגי בממלכה הצלבנית (דגש על אתרי החוף)
- ייצור כלי חרס, מתודולוגיה של מחקר כלי חרס (טיפולוגיה, חומר)
- למה שימשו הכלים, כלי חרס וזהות
- קבוצות כלי חרס שנמצאו בממלכה הצלבנית ומקומות ייצורם
- רקע ימי של התקופה: ספינות, נטל (בלאסט) ונתיבי שיט
- ספינות טרופות נושאות כלי חרס כמטען
- סחר ימי וקומונות איטלקיות
- ייצור והפצה של כלי חרס מימי הביניים: מקורות כתובים וממצאים ארכאולוגיים
- כלי חרס וסחר ימי

ביבליוגרפיה נבחרת:

- ארנסון, שרה. 2007. הצלבנים והים ספינות סוחר ומלחמה. (י' רול, א' טל, ומ' וינטר, עורכים) מפגש הצלבנים והמוסלמים בארץ ישראל. השתקפותו בארסוף, בסידנא עלי ובערי החוף, 191-211. אשתור אליהו, ממלכת הצלבנים ומסחר הלבנט, בתוך: הצלבנים בממלכתם (ב"ז קדר עורך), ירושלים תשמ"ח, עמ' 30-54.
- גלילי, אהוד, צביאלי, דב, רוזן, ברוך, נמל עכו במטבעות ותיאורים גרפיים מתקופות היסטוריות, אופקים חדשים, כרך 62, אוניברסיטת חיפה, 2004, עמ' 113-130
- טל, אורן, רול, ישראל. 2011. סעודה אחרונה באפולוניה- ימי האחרונים של המבצר הצלבני באפולוניה. https://www.dropbox.com/s/pt8c80nqwIIndzua/eim_last%20supper_Tal.pdf?dl=0
- יעקבי, דוד, תמורות בסחר במזרח הים התיכון בשנים 1200 – 1350, פעמים: רבעון לחקר קהילות ישראל במזרח, 45, תשנ"א, 1990, עמ' 31-11,

פראוור יהושע, הצלבנים דיוקנה של חברה קולוניאלית, ירושלים תשמ"ה, עמ' 432-493.

פרוור ג'ון, "ייצוא מצרכי מזון ואמצעי לחימה מממלכת סיציליה לממלכת ירושלים, 1265-1284", בתוך: פרקים בתולדות המסחר בארץ ישראל (ב"ז קדר ואחרים עורכים), ירושלים 1990, עמ' 260-279.

פרינגל ד', "כלי החרס כעדות למסחר במדינות הצלבנים", בתוך: פרקים בתולדות המסחר בארץ ישראל (ב"ז קדר ואחרים עורכים), ירושלים 1990, עמ' 232-259.

רוזנברג, סילביה, 1999. אבירי ארץ הקודש. ממלכת ירושלים הצלבנית. מוזיאון ישראל, ירושלים.

שטרן, עדנה 2000. כלי החרס מן התקופה הצלבנית בארץ-ישראל לאור תגליות חדשות. קדמוניות 1 (119): 52-60.

שטרן, עדנה 2010. כלי החרס כראי לקשרי המסחר הימי של עכו הצלבנית. בתוך: קילברו, א. ורז-רומאו, ו. (עורכות). אלף לילה ויום: תולדותיה של עכו, עמ' 46-51. מוזיאון הכט, אוניברסיטת חיפה.

- Abulafia D. 1995. Trade and Crusade, 1050-1250. In M. Goodich, S. Menache and S. Schein eds. *Cross Cultural Convergences in the Crusader Period*. New York. Pp.1-20.
- Armstrong P. 1997. Byzantine Glazed Ceramic Tableware in the Collection of the Detroit Institute of Arts. *Bulletin of the Detroit Institute of Arts* 71 No.1/2: 4-15.
- Blackman J. and Redford S. 2005. Neutron Activation Analysis of Medieval Ceramics from Kinet, Turkey, especially Port Saint Symeon Ware. *Ancient Near Eastern Studies* 42:83-186.
- Blitzer H. 1990. Koroneika Storage-jar Production and Trade in the Traditional Aegean. *Hesperia* 59:675-711.
- Boas A.J. 1998. Archaeological Sources for the History of Palestine: The Frankish period: A unique Medieval society emerges. *Near Eastern Archaeology* 61.3: 138-173.
- Boas A.J. 1999. *Crusader Archaeology. The Material Culture of the Latin East*. London.
- Jacoby, D. 1998. The Trade of Crusader Acre in the Levantine context: an Overview. *Archivio Storico del Sannio* 1-2:103-120.
- Jacoby, D. 2005. Aspects of Everyday Life in Frankish Acre. *Crusades* 4:73-103
- Phillips J. 1995. The Latin East, 1098-1291. In J. Riley-Smith ed. *The Oxford Illustrated History of the Crusades*. Oxford.
- Pringle D. 1982. Some More Proto-Maiolica from 'Athlit (Pilgrims' Castle) and a Discussion of its Distribution in the Levant. *Levant* 14:104-117.
- Pringle D. 1986. Pottery as Evidence of Trade in the Crusader States. In G. Airaldi and B. Z. Kedar eds. *I Comuni Italiani nel Regno Crociato di Gerusalemme*. Genoa. Pp. 451-475.
- Pryor J.H. 1988. *Geography, Technology, and War. Studies in the Maritime History of the Mediterranean, 649-1571*. Cambridge.

- Stern E.J. 2016. Maritime Commerce in the Latin East as Reflected in the Import of Ceramics. In A. Boas, ed. *The Crusader World*. New York. Pp. 519–543.
- Stern E.J. 2012. 'Akko I. *The 1991–1998 Excavations. The Crusader-Period Pottery* (IAA Reports 51). 2 vols. Jerusalem.
- Stern E.J. and Waksman S.Y. 2003. Pottery from Crusader Acre: A Typological and Analytical Study. In Ch. Bakirtzis ed. *VIIe Congr s International sur la C ramique M di vale en M diterran e. Thessaloniki 11–16 Octobre 1999*. Athens. Pp.167–180.
- Vroom J. 2016. Byzantine sea trade in ceramics: Some case studies in the eastern Mediterranean (ca. seventh-fourteenth centuries). In P. Magdalino and N. Necipoglu eds., *Trade in Byzantium. Papers from the Third International Sevgi G n l Byzantine Studies Symposium*. Pp. 157-177.
- von Wartburg M.-L. 1997. Lemba Ware Reconsidered. *Report of the Department of Antiquities of Cyprus* 1997:323–340.